

Toimivien logistiikka- ja kuljetusketjujen varmistaminen (1/2026)

Tarkastusviraston kannanotot

Tarkastus kohdistui valtion toimenpiteisiin, jotka tähtäävät Suomen logistiikka- ja kuljetusjärjestelmän toimintavarmuuden varmistamiseen.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman yhtenä tavoitteena on vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja omavaraisuutta. Logistiikka- ja kuljetusjärjestelmä on keskeinen osa Suomen elinkeinoelämän kilpailukykyä ja huoltovarmuutta, ja logistiikkakustannukset ovat merkittävä menoerä. Vuonna 2022 teollisuuden ja kaupan logistiikkakustannukset olivat Suomessa 12,5 prosenttia bruttokansantuotteesta, mikä on enemmän kuin aiempina vuosina. Alan osuus bruttokansantuotteesta on Suomessa suurempi kuin monissa kilpailijamaissa. Suomen syrjäinen sijainti, pitkät kuljetusketjut ja viime vuosien merkittävät kriisit ovat heikentäneet Suomen saavutettavuutta ja lisänneet kuljetuskustannuksia. Tarkastuksella haluttiin selvittää, miten valtion toimenpiteet ovat vaikuttaneet logistiikan toimintaedellytyksiin ja mitä tulisi kehittää.

Tarkastuksessa arvioitiin 19:ää valtion toimenpidettä, joilla on viimeisen kymmenen vuoden aikana pyritty parantamaan Suomen logistisia toimintaedellytyksiä. Näihin toimiin kuuluivat muun muassa kansalliset strategiat ja rahoitusohjelmat, lainsäädäntö ja sen käytännön toimeenpano, viranomaisten välinen yhteistyö sekä lainsäädäntöön ja muihin päätöksiin vaikuttaminen kansainvälisissä yhteyksissä. Lisäksi tarkasteltiin viranomaisten tehtäviä ja niiden tarjoamia palveluja sekä tulevien toimien suunnittelun perustana käytettävän tiedon keräämistä. Tarkastus keskittyi tavaralogistiikkaan ja -kuljetuksiin.

Valtion toimenpiteet ovat parantaneet Suomen logistista toimintaympäristöä

Tarkastuksen tulokset osoittavat, että valtion toimenpiteet ovat vauhdittaneet logistiikan digitalisaatiota, edistäneet käyttövoimasiirtymää ja tehostaneet kuljetuksia. Toimenpiteet ovat myös parantaneet kustannus- ja kapasiteettirikien hallintaa sekä vahvistaneet kyberturvallisuutta, mikä on olennaista toimitusketjujen toimintavarmuuden kannalta.

Tarkastuksessa havaittiin, että digitalisaation edistämiseen, sähköisten palveluiden kehittämiseen ja infrastruktuuriin kohdistettujen investointien myötä tiedonkulku on parantunut, toimitusvarmuus kasvanut ja huoltovarmuus vahvistunut. Varautumisen ja järjestelmien luotettavuuden kehittäminen ovat tukeneet kuljetusten sujuvuutta myös poikkeusoloissa.

Tarkastuksessa kävi ilmi, että valtion toimenpiteiden vaikutukset ovat jakautuneet maantieteellisesti ja kohderyhmittäin eri tavoin. Monet toimenpiteet on suunnattu vaikuttamaan vain ennalta rajattuihin kohderyhmiin, kuten esimerkiksi metsäteollisuus, kuljetusyritykset ja ammattikuljettajat, tiekunnat tai energiayhtiöt. Tarkastuksessa havaittiin, että toimenpiteet ovat olleet hyödyllisiä kohderyhmilleen ja tukeneet niille asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi tarkastuksessa todettiin, että toimenpiteet ovat pienentäneet alueellisia saavutettavuus-, kuljetus- ja ilmatoriskejä sekä vahvistaneet kilpailukykyä ja parantaneet kustannustehokkuutta. Samalla valtion toimenpiteet ovat tukeneet ympäristön, alueellisen yhdenvertaisuuden ja työmarkkinoiden riskien hallintaa.

Toimintavarmuuden ylläpitämiseksi tarvitaan taloudellisesti perusteltuja päätöksiä ja resurssien käytön priorisointia

Tarkastuksessa havaittiin, että varautuminen yhteiskunnan toiminnan jatkumiseen myös kriisitilanteissa on Suomessa otettu vakavasti ja siihen panostetaan merkittävästi. Toimivina ja kustannustehokkaina varautumiskeinoina tunnistettiin esimerkiksi pohjoismainen varautumisyhteistyö, viranomaisten ja yritysten yhteistyö kansallisissa harjoituksissa ja kehitystyössä sekä

digitalisaation hyödyntäminen. Tarkastuksen mukaan varautumistoimien taloudellista arviointia tulisi kehittää, jotta voidaan säilyttää tasapaino kriisitilanteisiin varautumiseen ja normaaliolojen toiminnan varmistamiseen käytettävien resurssien välillä, erityisesti suurissa infrastruktuuri-investoinneissa. Varautumistoimien suunnittelussa on myös tarpeen huomioida toimintaympäristön aiempaa nopeammat muutokset ja resurssien etukäteisvarmistaminen.

Käytännön pilottihankkeet, joissa viranomaiset ja yritykset kehittävät ratkaisuja yhdessä, toettiin tarkastuksen perusteella toimiviksi ja suositeltaviksi toimenpiteiksi. Kansainvälisessä vaikuttamisessa Suomen erityisolosuhteiden esiin tuominen vaatii riittäviä resursseja ja osaamisen säilyttämistä, jotta vaikutusmahdollisuudet säilyvät.

Tarkastuksessa korostui, että Suomen raidelevyden mahdollisiin muutoksiin liittyvissä päätöksissä tarvitaan johdonmukaisuutta ja investointikriteerien läpinäkyvää vertailua. Jos vertailtavat ratkaisut eivät ole yhteiskuntataloudellisesti perusteltuja, on syytä harkita myös vaihtoehtoisia, taloudellisesti tehokkaampia ratkaisuja. Päätöksenteossa tulee tuoda esiin selkeästi ja läpinäkyvästi sekä taloudelliset että muut päätökseen vaikuttaneet mahdolliset perustelut.

Digitaalisten järjestelmien kehittämishankkeet vaativat yhteensovittamista ja hyötyjen seuranta

Tarkastuksessa havaittiin, että Suomen liikenteen lupajärjestelmien sähköistäminen etenee hyvin ja yhteistyö eri osapuolten välillä toimii. Digitaalisten järjestelmien kehittäminen tukee tiedonkulkua ja tuo pitkällä aikavälillä taloudellista hyötyä sekä valtiolle että yrityksille.

Tarkastusaineistossa korostui, että useiden rinnakkaisten digitaalisten palveluiden yhteensovittaminen ja laskennallisten hyötyjen seuraaminen on tärkeää. Ilman selkeää yhteensovittamista toimenpiteet voivat jäädä irrallisiksi. Tämä puolestaan heikentää kokonaisuuden toimivuutta, tiedon saatavuutta ja taloudellista tehokkuutta. Esimerkiksi hallituksen eduskunnalle 22.9.2025 antama liikennejärjestelmän digitaalisia tietopalveluja koskeva lakiesitys ja kansallisen yhteyspisteen perustaminen pyrkivät edistämään tiedon ja järjestelmien yhteensovittamista¹. Tarkastuksessa myös havaittiin, että liikenne- ja viestintävirastossa on yhä käytössä paljon vanhoja tietojärjestelmiä ja järjestelmien kehittämisen resurssit ovat niukat.

Käyttövoimasiirtymän tehokkaaseen hallintaan tarvitaan laajaa yhteistyötä ja yhteisiä toimintamalleja

Tarkastuksessa kävi ilmi, että Suomen syrjäisen sijainnin ja maantieteellisten erityispiirteiden takia nykyistä kestävämpiin tai vähäpäästöisempiin käyttövoimiin siirtymisen kustannukset todennäköisesti nousevat Suomessa suuremmiksi kuin monissa muissa EU-maissa. Ympäristövaatimukset ja uudet käyttövoimat muuttavat kuljetusalan kustannusrakennetta. Latausinfrastruktuurin markkinaehtoinen kehitys etenee hitaasti, koska sähköinen raskas kalusto ei ole vielä yleistä. Tämä hidastaa myös ajoneuvoinvestointeja.

Tarkastushavaintojen mukaan julkinen tuki latausinfraan rakentamiseen on helpottanut yritysten investointipäätösten tekemistä, mutta tuki on parantanut lähinnä suurten yritysten toimintaedellytyksiä. Tarkastus tukee käsitystä siitä, että raskaan liikenteen jakeluinfraan kehittäminen tulisi yhdistää taukopaikkaverkoston parantamiseen. Tarkastuksessa nousi esiin, että vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluverkoston kehittämisasetuksen (AFIR) toimeenpano on tuottanut Liikenne- ja viestintävirastolle uusia tehtäviä, mutta virastolle ei ole osoitettu näihin lisäresursseja.

Käyttövoimasiirtymä vaikuttaa koko kuljetusketjuun. Tarkastusaineiston mukaan myös uusien käyttövoimien turvallisuuteen liittyvät riskit vaativat lisähuomiota ja -panostuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi palo- ja myrkyllisyysriskit sekä kriittisten ajoneuvojen suorituskyvyn ja toimintasäteen varmistaminen. Käyttövoimasiirtymä edellyttää laajaa yhteistyötä viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä sekä yhteisiä toimintamalleja, jotka tukevat siirtymää. Tarkastuksessa tuli esiin, että valtion energiainvestointien vaikuttavuuden parantamiseksi tarvitaan kokonaisuuden strategista suunnittelua ja infrastruktuurien yhteiskehittämistä.

Sääntelyn on oltava selkeää ja ennakoitavaa, jotta yritykset uskaltavat investoida

Lainsäädännön huolellinen valmistelu ja vaikutusten arviointi ovat olennaisia, jotta varmistetaan sääntelyn selkeys ja vältetään ei-toivotut seuraukset. Tarkastus toi esiin, että lainsäädännön ja sääntelyn on oltava selkeää ja ennakoitavaa, jotta yritykset uskaltavat tehdä investointeja. Sääntely ei myöskään saisi aiheuttaa yritysten toimintaan tarpeetonta viivettä tai merkittäviä lisäkustannuksia.

Tarkastuksessa havaittiin, että valtion työvoimapolitiikan yleisiä ongelmia ovat talouden epävakaus, kansainvälinen kilpailu, osaavan työvoiman puute, rahoituksen saatavuus ja korkea hinta sekä lupaprosessien pitkittyminen ja sääntelyn epäselvyys. Tarkastus osoitti, että logistiikka- ja kuljetusalan koulutusta ja osaamista on vahvistettava, jotta uuteen teknologiaan liittyvät tehtävät voidaan hoitaa sujuvasti.

Tarkastuksessa korostui, että merikuljetusten ja satamien toimivuus ovat keskeisiä Suomen huoltovarmuuden ja maanpuolustuksen kannalta. Todettiin myös, että vaihtoehtoisten käyttövoimien riittävä saatavuus satamissa on tärkeää varmistaa. Tarkastus osoitti, että valtion toimenpiteiden kustannustehokas kohdentaminen edellyttäisi kansallisesti tärkeiden satamien priorisointia.

Tarkastus antoi myös viitteitä siitä, että metsätietuen tarpeellisuutta nyky muodossaan tulisi arvioida. Tuen kokonaismäärä on niin pieni, että sen yhdistäminen muuhun yksityisteiden tukeen voisi olla perusteltua.

Tarkastusviraston suositukset

1. Liikenne- ja viestintäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, valtiovarainministeriön sekä valtioneuvoston kanslian tulisi yhdessä varmistaa riittävät resurssit kansallisesti tärkeisiin toimintoihin, kuten kansainväliseen vaikuttamiseen, tietojärjestelmien kehittämiseen ja uusien käyttövoimien asetuksen (AFIR) toimeenpanoon.
2. Liikenne- ja viestintäministeriön, valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston kanslian tulisi kehittää varautumistoimien taloudellista arviointia, jotta päätöksenteolle muodostuu vahva tietopohja. Tämä tukee resurssien tarkoituksenmukaista kohdentamista esimerkiksi varautumiseen tarvittavan väyläinfrastruktuurin rakentamisen ja normaaliolojen logistiikan toimivuuden välillä. Päätöksenteossa tulee tuoda esiin selkeästi ja läpinäkyvästi sekä taloudelliset että muut mahdolliset perustelut.
3. Liikenne- ja viestintäministeriön, valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston kanslian tulisi huolellisella valmistelulla varmistaa logistiikka- ja kuljetusalaan vaikuttavan lainsäädännön selkeys ja ennakoitavuus sekä vaikutusten arviointi.

¹ Valtioneuvosto 2025. Hallituksen esitys laiksi liikennejärjestelmän digitaalisista tietopalveluista ja siihen liittyviksi laeiksi. Hallituksen esitys LVM/2025/60. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/istunto?sessionId=260>. Lainattu 5.11.2025.